

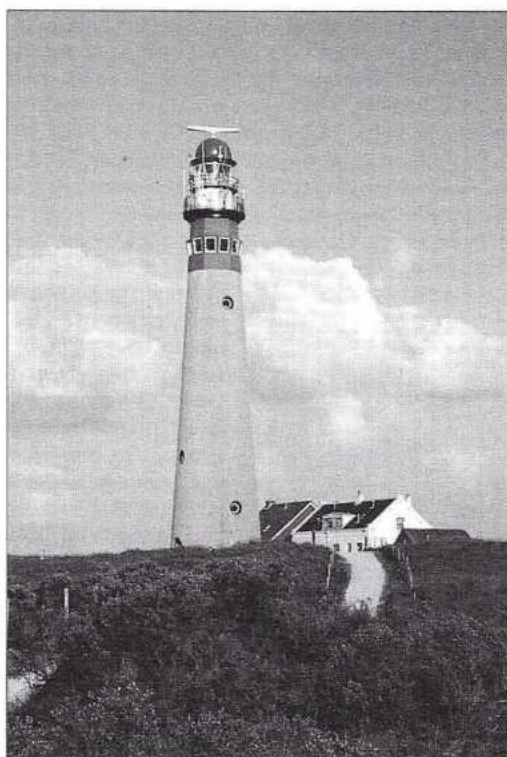
Bezoekerscentrum Schiermonnikoog

20 Jaar natuurvoorlichting en educatie

LOUIS WIERSEMA

De gemeente Schiermonnikoog kocht in 1978, onder aanvoering van een enthousiaste burgemeester, de nutteloos geworden elektriciteitscentrale. Schiermonnikoog kreeg vanaf dat moment z'n stroom via een kabel vanaf de vaste wal. Het gebouw moest een bezoekerscentrum worden waar voorlichting over het eiland gegeven werd, maar vooral ook een goede slechtweer accommodatie voor de badgasten. Twintig jaar later is het uitgegroeid tot het centrum van natuurvoorlichting en -educatie van het Nationaal Park Schiermonnikoog met zo'n 50 duizend bezoekers per jaar. Die komen voor de exposities en de excursies maar ook voor het huren van een kijker of het kopen van een fietsroute.

De naam 'Schiermonnikoog' lag wel erg voor de hand, maar bleek naarmate de jaren vorderden, niet ideaal. Begin jaren tachtig was de aanduiding bezoekerscentrum nog lang niet alom bekend. De toevoeging 'De Centrale' bracht daarin nu niet bepaald verbetering. Eenmaal bekender, bleek het weer een groot nadeel om de naam rigoureus te veranderen. Na een paar jaar werd het 'De Oude Centrale'. In 1997 werden de activiteiten, tot dan een puur gemeentelijke aangelegenheid, ondergebracht in een stichting. In deze vorm werd Natuurmonumenten de nieuwe participant.

Je hoeft nooit de weg kwijt te raken, want overal is de vuurtoren van Schiermonnikoog zichtbaar (foto: Marc Janssen).

De plaats van het centrum is verre van ideale plaats aan de stille noordkant van het dorp. Veel aandacht moest en moet nog steeds worden besteed aan publieciteit en de geleiding van het publiek naar het centrum. Gelukkig staat vlakbij het centrum een voormalige vuurtoren, later watertoren, van Schiermonnikoog. Dit baken wordt gebruikt om de bezoekers van Schiermonnikoog de weg te wijzen naar het centrum dat sinds de verzelfstandiging uit 1997 weer de naam 'Schiermonnikoog' draagt.

Vrijwilligers

Voor de uitbouw van exposities en activiteiten is het centrum afhankelijk van de vrijwillige inzet van individuele mensen en verschillende instanties die een band hebben met Schiermonnikoog zoals Rijks-waterstaat, de Vrije Universiteit van Amsterdam en de Rijksuniversiteit Groningen (die beide een veldlaboratorium hebben op het eiland), Domeinen, de Waddenvereniging. Zij en nog vele anderen, hielpen en helpen nog steeds bij de realisatie van exposities en programma's.

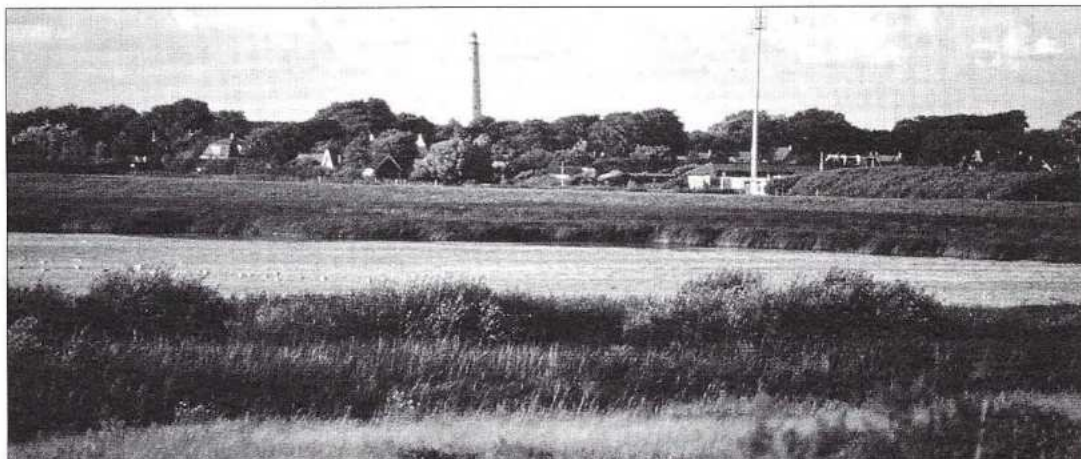
Naast de helpende handen van veel individuele vrijwilligers is de inzet van het vrijwilligerscollectief 'De Oude Centrale' van grote betekenis. Vanaf 1978 is dit collectief geleidelijk ontstaan uit een W4-project (Wadden-weg-wijs-winkel) van de Waddenvereniging. 's Zomers verzorgen zij een uitgebreid excursieprogramma voor kleine groepen individuele toeristen. Daarnaast besteden zij aandacht aan andere met de jaren wisselende activiteiten zoals lezingen, een stand op de markt en de laatste tijd aan de intensieve deelname aan de ontwikkeling van nieuwe werkvormen.

Nationaal park

In de loop van de jaren tachtig werd langzamerhand duidelijk dat Schiermonnikoog het eerste nationale park nieuwe stijl van Nederland zou worden. Dit betekende nieuwe impulsen voor het bezoekerscentrum. Van meet af aan was duidelijk dat dit centrum een belangrijke rol zou spelen in de uitvoering van de natuur- en milieueducatie doelstellingen van het nationaal park. Een speciale rijkssubsidie was hiervoor beschikbaar. In de eerste jaren werd die positieve ontwikkeling wat bemoeilijkt door het feit dat de gemeente meende zich financieel te kunnen terugtrekken, waar men gelukkig na een aantal jaren weer van terugkwam.

In 1989 werd Schiermonnikoog definitief een nationaal park. Dat betekende dat natuurvoorlichting en -educatie voortaan ingepland werden volgens een jaarprogramma met bijbehorend budget. Prioriteit werd in eerste instantie gegeven aan het streven naar een betere opvang en begeleiding van het onderwijs dat Schiermonnikoog in groten getale bezoekt en

Het dorp
Schiermonnikoog vanaf
de Westerplas gezien
(foto: Kees Wijgh).

aan de uitbouw van het bezoekerscentrum. Voor het onderwijs werden diverse programma's ontwikkeld: lesbrieven, fietsoriëntatietochten en veldwerkprogramma's. De programma's zijn gericht op zelfstandig uitvoering omdat de werkweken zeer geconcentreerd in het voorjaar plaatsvinden. Voor een daadwerkelijke begeleiding vanuit het bezoekerscentrum ontbreekt het dan aan menskracht. In samenwerking met Natuurmonumenten, sinds 1990 de nieuwe beheerder op het eiland, het bezoekerscentrum en de vrijwilligers wordt een omvangrijk excursieprogramma uitgevoerd met daarin volop ruimte voor schoolgroepen.

Exposities

Tot het begin van de negentiger jaren bestond de permanente expositie uit een traag wisselende aan-enrijging van onderwerpen belicht door de diverse meewerkende organisaties. Een groot nadeel daarvan was dat de structuur van het geheel vaak onduidelijk en rommelig overkwam.

In '93 werd, na deelname aan een adviesproject van de museumvereniging, een geheel nieuw expositieplan uitgewerkt en uitgevoerd met financiële steun van Natuurmonumenten. De participanten van het centrum werden ook hier nauw bij betrokken. Alleen de uitvoering werd in z'n totaliteit uitbesteed aan één vormgever. Deze expositie 'De landschappen van Schiermonnikoog', oogstte veel waardering en zorgde voor een explosieve groei van de bezoekersaantallen.

Schiermonnikoog kent een vrije grote mate van herhalingsbezoek. Daarom wordt zoveel mogelijk gezorgd voor kleine vernieuwingen en het volgen van de actualiteit. De drieschermen diaprojectie wordt daarom in eigen huis gemaakt, zodat regelmatige vervanging tot de mogelijkheden behoort. De per-

manente expositie zal na een periode van 5 tot 10 jaar worden vervangen. Zo nu en dan komen er al nieuwe maar nog prille ideeën opborrelen. Naast de permanente expositie werden er regelmatig wissel-exposities gemaakt vaak over cultuurhistorische onderwerpen. Voor een deel omdat Schiermonnikoog niet over een eigen historisch museum beschikt, maar ook omdat er vaak duidelijke en belangrijke relaties zijn tussen activiteiten van de bevolking en de natuurlijke omgeving.

Nieuwbouw

De gemeente Schiermonnikoog heeft 1000 inwoners in een dorp met dezelfde naam als het eiland. Het toerisme is op het eiland veruit de voornaamste bron van inkomsten. Vijf en een half duizend slaapplaatsen zijn er inmiddels en, met een mooie zomer, pakweg honderdduizend dagjesmensen per jaar. Het gebouw is daarom kort geleden uitgebreid met een aantal voorzieningen, waarbij de personeelsformatie is uitgebreid van twee naar drie formatieplaatsen. Het bezoekerscentrum is daarmee redelijk goed aangepast aan de schaal van het toerisme.

Bij de recent gerealiseerde nieuwbouw heeft de culturele historie haar eigen plek gekregen. In een aparte expositieruimte gaat de eilander cultuurhistorische vereniging in samenwerking met het bezoekerscentrum eigen exposities realiseren. Daarnaast zijn er plannen in de maak voor archivering en conservering, kortom het echte museumwerk.

De nieuwbouw is ook in andere opzichten een grote stap vooruit. Een ruime entree met garderobe en informatiebalie, kantoorruimte, werkplaats en multifunctioneel lokaal waar dialezingen worden gehouden, vergaderd wordt en schoolgroepen hun veldwerkopdrachten uitwerken. Uniek is de bovenverdieping waar een verblijfsaccommodatie voor vrijwilligers is gebouwd. Vrijwilligers van diverse pluimage: excursieleiders, stagiaires, mensen die een bijdrage leveren aan een expositie.

Het bezoekerscentrum op Schiermonnikoog blijft een klein centrum toegesneden op de grootte en de capaciteit van het eiland. Belangrijk is dat het alhoewel klein toch veelzijdig is. Dat kan met de specifieke en tijdelijke hulp van vrijwilligers. Tegenover die inzet staat de mogelijkheid gebruik te maken van een comfortabel onderkomen en een aangenaam verblijf op een uniek waddeneiland.

L.J. Wiersema is coördinator voorlichting en educatie van het Nationaal Park Schiermonnikoog en coördinator van het bezoekerscentrum "Schiermonnikoog".

's Zomers verzorgen de vrijwilligers excursieprogramma's voor kleine groepen individuele toeristen (foto: Louis Wiersema).

